

6. Official website of the Agricultural Information Agency (2015), available at: <http://agravery.com> (access date January 28, 2016).
7. Parkhomets, M.K. (2014), *Orhanizatsiino-ekonomichny imekhanizm pidvyschennia dokhidnosti silskohospodarskykh pidpriemst v rehionu: teoriia, metodyka, praktyka* [Organizational and economic mechanism for increasing profitability of agricultural enterprises in the region: the theory, methodology, practice], TNEU, Ternopil, Ukraine, 256 p.
8. Pidlisetskyi, H.M. (2011), "Financial leasing as a mechanism for state support of technical support for agriculture", *Ekonomika APK*, no. 4, pp. 75–79.
9. The Law of Ukraine "On Leasing" (1997), available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show> (access date February 09, 2016).
10. Sabluk, P.T. and Luzan, Yu.Ya. (2011), "The main directions for improvement of the state Agrarian Policy in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 3–16.
11. State Statistics of Ukraine (2015), "Agriculture of Ukraine in 2014", available at: <http://ukrstat.gov.ua> (access date February 06, 2016).
12. State Statistics of Ternopil region (2015), Statistical handbook "Statistical Yearbook of the Ternopil region, 2014", available at: <http://te.ukrstat.gov.ua> (access date February 06, 2016).

*Рецензент: д.е.н., доцент
Тернопільського національного економічного університету – В.А. Дерій*

УДК 339.17:004.738.5

**Шеленко Д.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Жук О.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Баланюк С.І.,
к.е. н., викладач кафедри менеджменту і маркетингу
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаніка", м. Івано-Франківськ**

УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-БІРЖОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

**Shelenko D.I.,
cand.sc.(econ.), assistant professor
at the department of accounting and auditing
Zhuk O.I.,
cand.sc.(econ.), assistant professor
at the department of accounting and auditing
Balaniuk S.I.,
cand.sc.(econ.), lecturer department
of marketing and management
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk**

MANAGING COMMODITY AND EXCHANGE ACTIVITIES

Постановка проблеми. Торговельно-біржова діяльність є однією з небагатьох видів діяльності економіки, яка належить до зайнятих безпосередньо обслуговуванням населення. Завдяки цьому їх розвиток визначає соціальний клімат у суспільному середовищі. Перехід до ринкових відносин поставив торговельно-біржову діяльність у досить несприятливе економічне становище. Дані види діяльності відчують на собі всю гостроту кризи: зміну платоспроможного попиту, зростання витрат на використання основних засобів торгівлі та на логістичні операції, зниження рівня доходів населення тощо.

За час свого історичного розвитку торговельно-біржова діяльність постійно вдосконалювалась та модернізувалась для максимально ефективного задоволення потреб своїх користувачів. За часи незалежності держави торговельна система зазнала змін, на які значною мірою впливали розвиток науково-технічного прогресу та нестабільна фінансова політика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління торговельно-біржовою діяльністю в своїх працях досліджували багато вітчизняних та закордонних науковців, зокрема: Д. Бойко, Дж. Болта, Г. Бурцева, О. Вінник, Ф. Зінченко, В. Меженська, І. Проданова та ін. Проте на

сьогодні недостатньо представлено способи управління торговельно-біржовою діяльністю. Зміна суспільно-політичного устрою держави ставить перед науковцями та практиками завдання пошуку нових методів управління торговельно-біржовою діяльністю.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка стану та визначення проблем і особливостей управління торговельно-біржовою діяльністю, а також обґрунтування найважливіших елементів, від яких залежить саме процес управління торговельно-біржовою діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах перехідної економіки держава була змушена створити нові умови торгівлі, та нові ринки не характерні ринковій економіці. Це в свою чергу призвело до зміни традиційних і створенню нових форм торгівлі. Розвиток національного ринку вимагає критеріального підходу до можливостей кожного регіону у проведенні торговельної та біржової діяльності та визначення напрямів подальшого розвитку і підвищення їх ефективності.

Для оцінки стану та визначення проблем і особливостей управління торговельної та біржової діяльності виникає необхідність розкриття змісту категорії: "управління торговельно-біржовою діяльністю". За основу взято відомі наукові напрацювання з цього приводу. Зокрема, Господарський кодекс передбачає загальні принципи господарювання, які включають: забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; свободу підприємницької діяльності у межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки та захист національного товаровиробника [1].

Відповідно до Господарського кодексу торговельно-біржова діяльність ж є видом господарсько-торговельної діяльності.

Здійснення торговельно-біржової діяльності має на меті організацію та регулювання торгівлі шляхом надання послуг суб'єктам господарювання у здійсненні ними торговельних операцій спеціально утвореною господарською організацією – товарною біржею [1].

Торговельно-біржова діяльність, як вид господарської діяльності, включає правові способи та методи, специфіка яких визначається сферою суспільного виробництва, у якій складаються відносини, що виникають у ході здійснення такої діяльності [3].

Торговельно-біржова діяльність виконує низку функцій:

1. Товаророзподільчого механізму – товар розподіляється між споживачами за реальною ціною.
2. Організатора ринкових відносин – створює відповідні умови учасникам біржових торгів для здійснення купівлі-продажу товарів, обміну товарів, які відповідають стандартам.
3. Регулятора цін – через коливання біржового попиту і пропозиції не застосовується державний регулятор цін.
4. Котирування цін – через реєстрацію курсів цін, які виникають стихійно, на окремі товари на біржі з урахуванням укладених біржових угод.
5. Інформаційну шляхом збору та обробки інформації щодо динаміки попиту на товари та курсу цін на біржових ринках.
6. Арбітражну функцію товарна біржа виконує шляхом розгляду спорів між членами біржі [1].

На нашу думку, найважливішими елементами, які впливають на управління торговельно-біржової діяльності є системний підхід та політика ціноутворення.

Відповідно до цього, найбільш прийнятним для вивчення управління торгово-біржової діяльності буде застосування системного підходу, який передбачає виявлення сутності різних порядків в системі, виконання певних цільових функцій, єдність і співвідносність яких визначає характер і повноту (чи, навпаки, обмеженість) науково-методологічного забезпечення різних видів діяльності. Функціонування системи має базуватися на принципах "управління за результатами", тобто кожний її елемент повинен на всіх етапах його участі в системі бути націленим на якомога краще й ефективніше досягнення кінцевої мети системи.

Не менш важливим елементом, що має вплив на управління торговельно-біржової діяльності є опрацювання політики ціноутворення за допомогою сучасного маркетингового інструментарію, що здійснює безпосередній вплив на формування та використання потенціалу підприємства.

Розглядаючи управління, важливе значення має проблема визначення в ньому місця кожного елемента. Одним із підходів до цього вирішення може стати ранжування елементів за критерієм "ваги" кожної з них у кінцевих результатах господарювання. Проте, йдучи цим шляхом, довелось би зробити висновок, що одні з них важливіші за інших. Найчастіше йдеться про пріоритетне розв'язання економічних проблем. При всій значущості економічної функції все ж буде помилково недооцінювати інші елементи.

Функція управління в торгово-біржовій діяльності у найбільш загальному вигляді узгоджує безпосередньо управлінські дії і є основою побудови структури управління [2, с. 62].

При розгляді торгово-біржової діяльності термін "управління" розглядається як управління господарською діяльністю організацій, які функціонують у системі ринкових відносин. З урахуванням цього, управління – це спрямований з боку керуючого органу вплив на об'єкт управління з метою одержання встановленого результату, узгодження й коректування дії виконавців [3].

Управління діяльністю товарних бірж здійснюється у двох основних формах: державне управління й самоврядування [4].

Державне управління діяльністю товарних бірж передбачає прийняття компетентним органом держави юридично значимих рішень із питань господарської діяльності товарних бірж й насамперед, що стосується державної реєстрації й ліцензування.

Самоврядування – ця форма управління діяльністю товарної біржі, що здійснюється винятково органами управління біржі. При цьому біржові органи мають відомі адміністративні повноваження.

У сучасних умовах господарювання державне управління діяльністю товарних бірж здобуває особливе значення й знаходить своє закріплення в законодавстві практично всіх країн світу.

У Франції функції державного регулювання входять у компетенцію Комісії по ф'ючерсних товарних ринках.

У Японії за діяльністю товарних бірж спостерігають міністерство сільського господарства (аграрна продукція), міністерство фінансів (фінансові інструменти) і міністерство зовнішньої торгівлі й промисловості (сировинні товари) [5].

У Сінгапурі в 1986 р. був прийнятий закон, відповідно до якого контроль за біржами був покладений на міністерство фінансів, включаючи затвердження створення біржі й припинення торгівлі на ній. Всі користувачі ф'ючерсних бірж від торговця до консультанта повинні одержати від міністерства фінансів відповідну ліцензію [6, с. 157].

У США управління діяльністю товарних бірж має широкий діапазон і здійснюється як федеральним урядом, так й органами штатів. В 1974 р. був прийнятий спеціальний Закон "Про комісії з ф'ючерсної торгівлі". Відповідно до цього закону Комісії з ф'ючерсної торгівлі були надані досить широкі повноваження в сфері управління діяльністю товарних бірж. Основними завданнями Комісії є попередження маніпулюванням ринком, захист клієнтів і забезпечення виконання обов'язків по угодах. Комісія єдиний орган, що має право реєстрації ф'ючерсних бірж. Персональний склад комісії призначається президентом і затверджується конгресом [7, с. 143].

Більшість бірж представляє собою об'єднання (асоціації) членів. Кількість членів обмежується певною кількістю осіб, хоча деякі біржі дозволяють членство й в декількох таких асоціаціях. Крім приватних осіб, членами біржі можуть бути також компанії, корпорації, товариства й кооперативи [8, с. 79].

В Україні товарні біржі споконвічно були самокерованими організаціями. Однак згодом була прийнята низка нормативно-правових актів, які передбачали можливість державного регулювання діяльності товарних бірж в Україні (про це йшла мова вище). Як справедливо відзначає О. М. Сохацька, сьогодні майже не залишилося бірж, які працюють на принципах самоврядування. У їхню діяльність втручається держава шляхом прийняття відповідного законодавства й створення спеціальних органів для контролю за їхньою діяльністю. Тому можна говорити про створення змішаного типу організації біржової торгівлі [9, с. 22].

Отже, основними напрямками розвитку торгово-біржової діяльності мають стати: формування ринкового середовища з різними товаровиробниками на основі свободи господарської діяльності, створення більш сприятливого інвестиційного клімату, розвиток і зміцнення структури сервісного обслуговування, наявність транспортного сполучення всіх видів транспорту та вдосконалення комерційних відносин товаровиробників, продавців та споживачів усіх форм власності.

Висновки з проведеного дослідження. Управління торгово-біржовою діяльністю потребує удосконалення, в першу чергу шляхом вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Держава повинна створити єдину правову основу для функціонування бірж та контролю за їхньою діяльністю. Збільшення загального потенціалу торгівельних підприємств, активізація збутового потенціалу через управління системою продажів з використанням біржової торгівлі та дослідження механізму взаємодії торгівельних підприємств з інформаційним середовищем, все це матиме системний вплив на підвищення ефективності товарно-біржової діяльності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата доступу 28.12.2015).
2. Шеленко Д. І. Сільськогосподарські підприємства в системі аграрних відносин / Д. І. Шеленко // Економіка АПК. – 2003. – № 6. – С. 57-63.
3. Управління торгово-біржовою діяльністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-778.htm (дата доступу 28.12.2015).
4. Щербина В.С. Господарське право України : навч. посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. С. Щербина. – К., Юрінком Інтер, 2001. – 384 с.
5. Правова основа й форми управління торгово-біржовою діяльністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/169/5228.html> (дата доступу 28.12.2015).
6. Дегтярьова О.І. Біржова справа / О. І. Дегтярьова, О. А. Кандинська. – М. : Банки й біржі, 1997. – 502 с.
7. Посібник з біржової справи: товарні угоди, цінні папери / Пер. з англ. М. І. Сороко, А. С. Каменського ; під. ред. А. А. Белозерцева. – М. : Агропромиздат, МФ СП "Аспект", – 1991. – 251 с.
8. Назиров В.Р. Биржевое дело: из опыта США и Японии / В.Р. Назиров. – М. : Финиздат, 1994. – 156 с.

9. Сохацька О.М. Біржова справа : підручник / О. М. Сохацька. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 602 с.

References

1. Business code of Ukraine *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* vid 16.01.2003 year. no 436-IV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (access date December 28, 2015).
2. Shelenko, D.I. (2003), "Agricultural enterprises in the system of agrarian relations", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 57-63.
3. Managing commodity and exchange activities *Upravlinnia torhovo-birzhovoiu diialnistiu*, available at: http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-778.htm (access date December 28, 2015).
4. Shcherbyna, B.C. (2001), *Hospodarske pravo Ukrainy* [Business law of Ukraine], tutorial, 2nd publishing, corrections and additions, Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine, 384 p.
5. "Legal base and forms of management of trade and stock-exchange", available at: <http://readbookz.com/book/169/5228.html> (access date December 28, 2015).
6. Dehtiarova, O.I. and Kandynska, O. A. (1997), *Birzhova sprava* [Exchange business], Banky i birzhi, Moscow, Russia, 502 p.
7. *Posibnyk z birzhovoi spravy: tovarni uhody, tsinni papery* (1991), [Guidance on exchange business: commercial transactions, securities], translated from engl. M.I.Soroko, A.S.Kamenskoho, Ahropromizdat, MF SP "Aspekt", Moscow, Russia, 251 p.
8. Nazyrov, V.R. (1994), *Birzhevoye delo: iz opyta SShA i Yaponii* [Exchange business: from the experience of USA and Japan] Fynyzdat, 160 p.
9. Sokhatska, O.M. (2003), *Birzhova sprava* [Exchange business], textbook, Kart-blansh, Ternopil, Ukraine, 602 p.

Рецензент: д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника" І.Ф. Баланюк

УДК 339.54

Коробкова О.М.,
старший викладач кафедри комерційного
забезпечення транспортних процесів,
здобувач¹
Одеський національний морський університет

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МИТНИХ ПОСЛУГ

Korobkova O.M.,
senior lecturer of department of maritime commerce,
candidate for a degree
Odessa National Maritime University

ESSENCE AND CLASSIFICATION OF CUSTOMS SERVICES

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки та динамічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності зростає значення послуг, які надаються при переміщенні вантажів через митний кордон України. Від якості та повноти таких послуг залежать термін проходження митних формальностей, фінансові витрати суб'єктів імпортерів та експортерів. Тому питання визначення сутності митних послуг стає актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базові теоретичні питання, які пов'язані із сутністю митних послуг розглядалися українськими та зарубіжними вченими: Бондаренко І.О. [1], Світлак І.І. [2], Резніковою В.В. [3], Приймаченко Н.М. [4], Ерміловим І.С. [5], Діановою В.Ю. [6] та іншими вченими. Завдяки роботам зазначених авторів існує теоретична база митних послуг, розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення якості митних послуг, проте поза увагою залишилося визначення класифікації митних послуг.

Постановка завдання. Узагальнення і подальший розвиток теоретичних положень щодо економічної сутності митних послуг та здійснення класифікації митних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індикатором якості та ефективності митного обслуговування міжнародної торгівлі виступає швидкість виконання зовнішньоторговельних угод,

* Науковий керівник: Липинська О.А. – д.е.н., професор